

Esiemade kirivöösid erakogudest

PILLE HERMANN

Näitusele “Kirju korjama” on hoolikad pärandihoidjad oma kogudest toonud üle 60 vöö ja punutud paela, mida varem pole eksponeeritud. Paar rariteeti on valminud arvatavalt XIX sajandi I poolel.

Näituse algidee tekkis Harjumaa muuseumi direktori Riine Kallase sõnul paari aasta eest, kui Eve Jakobson andis Harjumaa Muuseumile vaadata enda koostatud albumi “Minu lemmikud rahvakunstis”. Album avaldas muljet eelkõige seetõttu, et Eve oli osanud tähele panna ning esile tuua leitud vanade ja viletsas seisukorras esemete ilu, mida keegi teine poleks võib-olla märganudki. Lisaks sellele olid esitatud ka vööde ja paelte täpsed kirjeldused ning mustri- ja kudumiskeemid. Kõik see kokku oli liiga hea, et album ainult raamatukogusse riulisse panna.

Nii sai 2012. aastal alguse õpitubade sari “Kirju korjama”. Ühelt poolt oli see üleskutse otsida erakates leiduvaid vanu kirivöösid, teisalt kooskäimise võimalus, kus huvilised said mõtteid vahetada ning vöökudumiseks vajalikke oskusi omandada.

Vööd ja paelad on Lääne-Harjumaaalt Vihterpalu kandist. Mõni rannarootsi tüüpi vöö võib olla ka Nõvalt või Pakri saartelt.

Vöösid on vanemaid ja uuemaid, on säärepaelu ja uhkeid tuttidega põllepaelu. Valdavalt on pool vööd ühe ja pool teise kirjaga – selline kirjamine on omane ka Kihnu vöödele. Mujal Eestis kohtab seda harva. Mõne vöö juures saab hoolikal vaatlemisel jälgida selle kuduja katsetusi uue kirja loomisel.

Väärtuslikuks teeb näituse ka see, et mitme vöö tegijadki on teada – praeguste omanike vanaemad ja vaaremad. Vöid on kudunud ja

Eve Jakobson demonstreeris näituse avamisel kraasimist, ketramist ja korrutamist. Ei jäänud lauluviiski üles võtmata. Et teistelgi käsitöölistel töö lustilisemalt läheks, siis siinkohal ka regivärsilise laulu sõnad, mille on üles kirjutatud Eesti Keele Instituudi eesti murrete ja soome-ugri keelte arhiivi helisalvestiselt EMH 2778 (1975) keelejuht Juuli Dammert.

kirju loonud Leena Ligenberg (Põlloaed, 1847–1923), Liisu Ecknes (Koppelmann, 1854–1924), Truutu Milder (Ecknes, 1863–1916), Liisa Järve (Järv, 1885–1959), Marie Miilvee (Jalangson, 1895–1978) ja Julide Okasroos (Hallmann, 1923–2012). Näha saab Leena Ligenbergi ja Liisa Jär-

**Mis mul viga aega viita,
kukk läks aita vilja mõetma,
kana läks kotti kinni hoidma,
hobu läks vilja veskil viima.
Lehm mul sõtkub leiva ära,
härg mul hangub heina üles,
siga mul sõelub seemnevilja.
Koer mul valvab varast õues,
kass mul kerib lõngaviihid
lammast loob kanga ülesse.
Mis mul viga siis aega viita!**

ve töövahendeid ning järeltulijatele uurimiseks üles loodud ning meelega pooleli jäetud vöösid.

Oskusi on põlvest põlve edasi antud. Oma käegagi võib näitusel proovida kudumist kaasaegsel võõraamil. “Soovin oma tegevusega anda innustust inimestele, kellel on säilinud mõni rahvuslik tekstiil,